

Dedemin Defteri I Taş Bebek Destanı

— Seferii · 30 Mayıs 2017

Dedem vefat ettiğinde 7 yaşımıdaydım. Ölümü, ilk o yaşlarda anlamaya çalışmıştım. Önceleri de sela duyardık ama ilk defa kendi ailemizden biri için okunmuştu. Bütün herkesin, zamanı gelince öleceğini biliyordum, belki de bu yüzden ağlamıyordum, ağlamadığım için kendimi suçlu hissetmeme rağmen... Sokakta beraber oynadığımız arkadaşlar da daha sessiz, durgun belki biraz daha saygılı davranıyorlardı bana karşı. Ne de olsa yastaydım, bunun ne demek olduğunu bilmesem de... En yakın arkadaşım Kezban "Sen hiç ağladın mı?" diye sorunca "Yook, niye ağlayım ki, biz de ölünce oraya gitmiiceez mi, yeniden buluşmuucaaz mı?" dedim. "Sanki hemen mi gideceen? O zamana kadar özlemez misin?" deyince, bir yakınımız öldüğünde neden ağladığımızı daha iyi anlamağa başlamıştım...Özlem...

Günler geçtikçe dedemin yokluğunu daha çok hissediyor, onu içten içe özlüyordum. Televizyonun tek kanallı ve siyah-beyaz olduğu zamanlardı. Cuma günleri çizgi film Heidi vardı. Onu izleyebilmek için bütün oyunlarımızı yarım bırakır, koşa koşa eve gelirdik. Heidi'nin dağlara, keçilerine, arkadaşı Peter'e özellikle büyükbabasına duyduğu özlemi yüreğimizde hissederdik. Dedesiyle buluşacağı bölümü büyük bir heyecanla beklemiştik. O bölüm geldiğinde de Heidi'nin büyükbabasına koştuğu sahneyi daha fazla izleyememiş, kimseye belli etmeden dedemin odasına girmiş, seccadesine kapanıp sessiz sessiz ağlamıştım. Bugünlerde, bu yaşlarımda bile, Heidi'nin o bölümüne bir kanalda rastlarsam, seyrederken yine gözlerim yaşarır.

Dedemle nenem küçük bir bakkal dükkanı işletirlerdi. O bakkal, aynı zamanda mahallelinin buluşma noktasıydı. Evde işlerini bitiren, yemeği ocağa koyan anneler el işlerini de yanlarına alarak bakkala gelirlerdi. Küçük çocuklar sokakta, gözlerinin önünde oynarken kendileri de günlük sohbetlerini ederlerdi. Sokaktan geçen seyyar satıcılar, bir bardak su içmeye veya azıcık soluklanmaya buraya uğrarlardı. En çok aklımda kalanlar; "Gevriiieek, taaze ziceeek ziceeek gevriiieek!" diye, koluna taktığı büyükçe bir sepetle simit satan Kurt Emmi'yle, sırtına yüklediği tel dolapları, elbise askılarını, sineklikleri satmaya çalışan Şişman Amca'dır. Dedemin misafirleri de gelirdi sık sık. Ayaklarında meshleriyle, şalvar-ceket-kasket takımlarıyla, ceplerinde köstekli saat olan yelekleriyle, ak sakallarıyla başka dedeler... Uzun ince bir sedir, bir kaç iskemle veya irice bir kaç taşın üstüne oturulurdu.

Dedem öldükten sonra her şey çok değişmişti. Okuldan eve gelirken bakkala doğru koşardım, dedemi orda göremeyince içimi bir hüznün kaplardı. Zaten artık eskisi gibi kalabalık da olmuyordu. Eve girince de kapının arkasında asılı duran bastonuna bakar, elinin kokusu silinmesin diye, dokunmadan sadece saygıyla önünden geçerdim.

Bir müddet sonra nenem, bakkalı bozmaya karar verdi. "Okumam yazmam yok, hesap da bilmem, ne yapayım, artık uğraşamam." dedi. Mahalleden komşular; "Bari birine devret de gene burası bakkal olsun, gene gelip burda oturalım." dediler. Ama nenemin kararı kesindi, kimseyi dinlemedi. Önce toptancılardan yeni bir şey almayıp eski ürünleri bitirmeye çalıştı. Sadece ekmekle, gaz yağı alıyordu. Bitirmeye çalıştığı ürünler içinde lokum, bisküvit, tuz, şeker, sabun, deterjan, balon, çiklet, leblebi tozu gibi şeyler, ayrıca kuruyemişler vardı.

O zamanlar leblebi, çekirdek gibi kuruyemişler açık satılıyordu. Büyük çuvallarla gelirdi. Dedemle nenem bu kuru yemişleri, bizim eski defterlerimizin sayfalarından yaptıkları honilerin içine bir ölçükle koyarlar, öyle satarlardı.

Bir gün nenem, tezgahın altından bir sandık çıkardı. İçinde birkaç eski gazete, dua kitabı, bir büyük boy defter vardı. Dua kitabını, üstündeki "eski yazı" dan tahmin etti, rafa kaldırdı. Gazete kağıtlarıyla defteri, kolay ulaşabileceği bir yere bıraktı. Sanırım gazeteleri paket için, defteri de leblebi-çekirdek honisi için kullanacaktı. Defterde adresler, isimler, telefon numaraları yazılıydı, galiba hiç biri nenemi ilgilendirmiyordu. Bu arada ayırmaya çalıştığımız kağıtların arasından küçük bir defter çıktı. Dışı deri kaplıydı, boyu anca benim elim kadardı, kapatınca sayfa kenarları gökkuşağı renginde oluyordu. Açıp baktım, dedemin el yazısıyla yazılmış bazı notlar ve yazılar vardı. "Kopya kalem" dediğimiz bir kalemle yazılmıştı. (Şimdi hâlâ satılıyor mu bilmiyorum.) Görünüşü kurşun kalem gibi olan, mor renkte yazan, yazısı silgiyle silinmeyen bir kalem. Dedem, bu küçük deftere, demek ki önemli şeyler yazmıştı. Defteri, dedemin elini tutuyormuş gibi iki elimin arasına koydum, "Nene, bu benim olsun mu? " dedim. " Benim işime yaramaz ama belki lazım olur, al da kaybetme!" dedi. Defteri kalbimin üstüne bastırıp eve doğru koştum.

Eve gelir gelmez hemen açıp okumaya başladım. Gizli bir hazine bulmuş gibi heyecanlıydım. Belki de dedemin bize söylemek istediği ama söylemeye fırsat bulamadığı son hayat bilgileri. O heyecanla okurken, okuduğumdan hiç bir şey anlamadığımı fark ettim. Sonra daha sakin bir şekilde sayfaları açmaya devam ettim. O sırada annem geldi, " Dedenin defterini mi buldun?" dedi. " Orda bizim doğum tarihlerimiz de vardı, bak bakalım benim gerçek doğum tarihim neymiş?" Sayfaları karıştırdım... Sonunda buldum; " 1. Ocak. 1946 Huriye doğdu." Anneme gösterdim. "Hmm beni nüfusa dört yaş büyük yazdırmışlar." dedi. "Ama senin doğum tarihin unutulmamış, niye yanlış yazdırmışlar ki?" diye sorunca annem "Eskiden kızları büyük yazdırırlardı, münasip bir kısmetleri çıktığında fazla beklemeden evlendirmek için." dedi. "Niye ki ne acelesi varmış, büyüyünce evlensinler." deyince de, "O zaman öyleymiş işte." dedi. "Ama ben kızlarımı okutacaam, kızlarım önce okucaak, hakim, kaymakam, doktor olacaak. Sonra isterlerse kendileri evlenir." deyip, bana gururla baktı. Aradan yıllar geçse de o defterdeki o tarihi unutmadım. Nerden bilebilirdim ki yıllar sonra annemin cenazesi için kurulan taziye çadırı önünde dayılarımla, o doğum tarihinin doğruluğunu tartışacağımızı.

.....

Defterdeki ilk yazı; Bal Tefsiri'ydi. İlk okuduğumda anlamadığım yazı... Bugünlerde internette aynı yazıyı bulabiliyoruz. (Artık anlıyorum). Ben anlamayınca büyük ablama verip "hadi okusana ,hadi hadi" diye tutturmuştum. Önce yüksek sesle okumuş, sonra açıklamıştı.

Defterde bir de Taş Bebek Destanı vardı. O da çok uzun bir yazıydı. Önce düz yazı anlatımla başlıyor, sonra şiirle devam ediyordu. Çocukları olmayan bir çiftin hikayesiydi. O dönemler, evlendikten bir süre sonra, eşlerden, çocuk haberi bekleniyor, gelmeyince de sadece kadının kusurlu olduğu düşünülüyormuş. Adam başka bir kızla, yeniden düğün yaparken, kadın bu acıya dayanamayıp her zaman yaptığı gibi dere boyuna gidiyor, hem ağlıyor, hem dua ediyor. Derede bulunduğu bir taşı bebeğe benzetiyor, onu tülbentlere sarıp, sarmalıyor. Sonra bildiği bütün yatırların, ziyaretlerin hürmetine Allah'tan taşın can vermesini istiyor. Bunu da dörtlükler halinde ve her dörtlüğün sonunda "Mevlam şu

taşa bir can ver." tekrar mısraıyla söylüyor. Sonunda o taş, bir bebek olup ağlamaya başlıyor. Kadının göğüslerine de süt geliyor...

Hikaye gerçek midir, değil midir veya gerçeklik payı var mıdır bilmiyorum ama bildiğim bir şey varsa o da "Ne istiyorsak Allah'tan istememiz, dualarımızı sadece O'na yapmamız" gereği ve "Allah isterse her şeyi yapabilir " inancı...Bu destanın aslında çok meşhur olduğunu, bir çok yöremizde değişik versiyonlarının söylene geldiğini de yıllar sonra, ben üniversitedeyken, öğrendim.

Bir gün, Halk Edebiyatı profesörümüz, (Prof. Dr. Saim Sakaoğlu), "Taş Bebek Destanı'nı biliyor musunuz?" diye sorunca hiç birimiz cevap verememiştik. O da "Nasıl bilmezsiniz, hiç mi duymadınız? O zaman sırayla camdan atlayın, beni uğraştırmayın." demişti. Ben bildiğim kadarıyla, kısaca anlatıp " O mu?" deyince, " Evet o, nerden biliyorsun?" diye sormuş, ben de "Dedemin defterinden" demiştim. Hoca, bir cönk bulduğunu sanıp heyecanlanmıştı. "Hayır hocam, cönk muhtevasına uymaya çalışan küçük bir defterdi, ama cönk değildi. Eğer bir gün bir yerlerde cönk bulursam size getiririm, söz veriyorum." demiştim. (Son sınıfta, staj için gittiğim lisede, bir öğrencimiz bana dedesinden kalan "Cönk"ü göstermişti, içindeki deyişleri, duaları, adresleri, küçük hikayeleri mümkün olduğu kadar ona okumuş, sonra ailesinin de izniyle, üniversitemizin Halk Edebiyatı Arşivi için hocaya teslim etmiştim. Sözümde durdum yani...)

Tabii ki Taş Bebek Destanı'nı ezbere bilmem mümkün değil ama öğrencilik, sonra da öğretmenlik yıllarımda, nerde bir evliya türbesi görsem bu destanı hatırlardım. Bir gün ziyaret ettiğim veya tesadüfen gördüğüm türbeleri anarak, buna dünyaca ünlü türbelerimizi de katarak kendi Taş Bebek Destanımı yazmaya başladım. Hâlâ ne zaman bir türbeye rastlarsam onu da şiire ilave ederim, o sebeple "Bitti" diyemiyorum:

TAŞ BEBEK DESTANI (Benim versiyonum...)

Bir taş buldum şu dereden
Bilmem ki aslı nereden
Her şeyi yoktan var eden
Mevlam şu taşa bir can ver!

Ak taş'ı bağrıma bastım,
Derdim çoktu amma sustum
Kalmadı hiç eşim-dostum
Mevlam şu taşa bir can ver!

Gidem buralardan gidem
Bilmem ki gayrı ne edem
Burç Köyü'nde Afan Dedem
Mevlam şu taşa bir can ver!

Aradım köşe-bucağı
Boş kaldı ana kucağı

Kozan'da Tılan Ocağı
Mevlam Őu taşa bir can ver!

Kimi ađlar, Őendir kimi
Bulamadım ümidimi
Niğde'deki Kemal Ümmi*
Mevlam Őu taşa bir can ver!

Kollarımda uyur ak taş
Gönlüm dolu, gözümde yaş
Bağdat yolunda Kesik BaŐ*
Mevlam Őu taşa bir can ver!

Hasretle doluyum eyvah
Dilimden yükselir her âh
Tillo'daki Fakirullah
Mevlam Őu taşa bir can ver

Yüređimde doludur gam
Noksanım olmadı tamam
Ankara'da Hacı Bayram
Mevlam Őu taşa bir can ver!

Yârim bana neler ettin
Bırakıp da nasıl gittin
AkŐehir'de var Nasreddin
Mevlam Őu taşa bir can ver

Bağrıma bastığım ak taş
Gözümde akar kanlı yaş
KırŐehir'de Hacı BektaŐ
Mevlam Őu taşa bir can ver!

Gözlerime çektim sürme
Yüređime düşse cemre
Karaman'da Yunus Emre
Mevlam Őu taşa bir can ver!

Damarımda akar kanım

Kalmadı gücüm dermanım
Bursa'da Emir Sutanım
Mevlam şu taşa bir can ver!

Rengim soldu, benzim sarı
Kaybederim yiğit yârı
Toprağım şehit diyarı
Mevlam şu taşa bir can ver!

Olamadım bir kez ana
Can katmadım garip cana
Konya'da Yüce Mevlânâ
Mevlam şu taşa bir can ver!

Severim candan ileri
Peygamberimin neferi
İstanbul'da El-Ensârî
Mevlam şu taşa bir can ver!

Güller içinde gülüm yâr
Gönlüm, gözüm onu arar
Medine'de Efendim var
Mevlam şu taşa bir can ver!

Sana derim sana derim
Her şeyi Sen'den dilerim
Hazreti Allah'tır Kerîm
Mevlam şu taşa bir can ver!

NOT: Taş Bebek Destanı bir çok yöremizde tanınmakta, bazen ninni, bazen ağıt şeklinde söylenmektedir. Orijinali ve tam metnini bulamadığımdan -ukâlâlık sınırlarımı zorlayarak- bir de ben yazdım.

*Kemal Ümmî: Niğde'de medfun olduğu bilinmekte ama mezarının yeri bilinmemektedir. Dedemin Defterinin diğer sayfalarında adı geçtiği için ekledim.

*Kesikbaş: Anadolu'nun bir çok yerinde Kesikbaş mezarları ve hikayeleri mevcuttur. Özellikle birini kastetmedik ama "Bağdat yolu" tabirinden dolayı Genç Osman'ı hatırlayabiliriz.